

"PROLETAREC"
JE DELAVSKI
LIST ZA
misleče čitatelje.

PROLETAREC

OFFICIAL ORGAN JUGOSLAV FEDERATION, S. P. GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

DRUGI
NAJSTAREJŠI
jugoslovanski
socialistični list.

ST. — NO. 1252.

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office
at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3d, 1879.

CHICAGO, ILL., 10. SEPTEMBRA, (SEPTEMBER 10,) 1931.

Published weekly at
3638 W. 26th St.

LETO—VOL. XXVI

VELIKA GONJA PROTI MEDNARODNOSTI DELAVSTVA

ZAVAJANJE LJUDSKIH MNOŽIC S PUHLIMI GESLI IN ŠOVINIZMOM

Vpliv velikih bankirjev

V poslednjih tednih, ko so kapitalistične države odganjale izpred praga nevarnosti svetovne finančne panike, je ljudstvo lahko uvidelo, kako zelo je dežela navezana na deželo. **Križa v eni okuži tudi druge.** Napet političen položaj v tej ali oni državi povzroča vznemirjenost tudi v ostalih.

Meje postale ovira razvoju

Vlade se pogajajo za izenačenje gospodarstva, carin in za balanciranje trga v izmenjanju produktov. Ovira iskrenemu sporazumu pa je sedanji sistem s šovinizmom, katerega negujejo kapitalistične dežele v korist gospodarjev in splošnosti v škodo.

Veliki bizniški kršči vseh dežel goje "patriotično vzgojo", s katero uverjajo ljudstvo, da je ono najboljše na svetu, najbolj junakško in kulturno. Uče ga sovražiti druge narode in dežele, zato da ga imajo na ta način psihološčno pripravljenega za vojno. Ponekod so ene nacionalistične stranke pritirale svoj šovinizem že tako daleč (npr. fašisti v Nemčiji in Italiji), da je kapitalizmu včasi že v oviro. V Nemčiji je republikanski vladi v veliko nadlego. Ameriški kapitalizem troši ogromne vsote za nacionalistično propagando.

Mednarodno bratstvo je greh

Vse šovinistične stranke in kapitalizmi vseh dežel navajajo ljudstvo sovražiti kakršnokoli gibanje, ki je ISKRENO za sodelovanje med narodi in deželami. Zavedno delavstvo, ki razume, čemu hoče kapitalizem šovinistično orientirano prebivalstvo, pobjija že od nekdaj zavajalna "narodna" gesla in dokazuje, da so interesi delavstva skupni in ker je združevanje proletariata v mednarodnem obsegu kapitalizmu skrajno nevarno, si privatni interesi prizadajo, da tako zblizevanja ovirajo in blati. Vsakdo, ki pravilno pojmuje sedanj zmedo po svetu, ve, da bi jo moglo opraviti le soglasje med narodi na temelju gospodarske kooperacije, kakor jo propagira socialistični program.

Bankirski "internacionalizem"

Ko se je pojavila pred nekaj tedni Nemčija pred breznom finančnega bankrota, in ko je bil angleški funt šterling potisnjen v nesigurnost, kako naglo so se gibali veli bankirji, ki dobro poznajo važnost "internacionalizma" in si ga protektirajo. Nič niso zamujali časa, da rešijo svoje investicije v Nemčiji, in zelo so se požurili, da ne bi izgubili ničesar v Angliji. Ako ima kdo kaj izgubiti, naj bo to le proletariat, kateremu pa mednarodni bankirji odrekajo pravico mednarodne solidarnosti.

Velika razlika v medsebojnih stikih

Ameriško delavstvo, ki ga uradno predstavlja American Federation of Labor, nima z nemškim in angleškim skoro NIKAKIH vezi, razen da pošilja A. F. of L. svoje "delegate" na konvencije angleških strokovnih unij in obratno. Z nemškim delavstvom nima niti te zveze. A. F. of L. je striktno "patriotična" organizacija, ki ne veruje v "internacionalstvo". Morgan in drugi ameriški finančni ter industrialni magnati hvalijo tako "lojalnost". Toda isti kapitalisti so v najtejnjejših zvezah z nemškimi in angleškimi finančnimi kralji. Morganovi diplomatje so največ vzrok padca angleške delavske vlade. Kapitalistična bankirska internacionala ima svojo mednarodno banko v Baslu, Švica, in vodilni bankirji obdržujejo zelo pogosto konference, na katerih določajo politiko vladam v vseh krajih sveta.

Koristi delavstva so le v enotnosti

V vrstah svojih sovražnikov lahko črpa delavski razred nauk, da ako je solidarnost in kooperacija potrebna celo kapitalistom raznih dežel, katerih interesi se dostikrat križajo in dovajajo do sporov, potem je toliko bolj koristno, da se delavstvo zbljuje v mednarodnem obsegu in v svoji internacionali, kajti interesi delavskega ljudstva so temeljno enaki. Bodočnost človeštva je le v svetovni enoti, kakršno ima v načrtu socializem.

UMETEN DIM IN OBLAGI ZA ZAKRIVANJE LETAL

Pri nedavnih manevrih v Angliji so aeroplani eksperimentirali z raznimi kemikalijami, ki povzročajo oblake dima, v svrhu, da zakrivajo aeroplane pred "soraznimi" napadi. Kako tak "dim" izgleda, vidite na tej sliki.

ZANIMIVA DELITEV SLUŽB IN DELNIC V BANČNIH ZAVODIH

Oscar Nelson v Illinoisu ima načelo nadzirati poslovovanje državnih bank. Plačan je da varuje interese vlagateljev. V tekočih bančnih polomih pa se je izkazalo, da se briga bolj za svoje republikanske prijatelje-političarje, kakor za varnost ljudskih prihramkov. V Waukeganu npr. je propadla Waukegan State banka, katera je bila v poslovni zvezi s čakaško National Bank of the Republic. Mnogo denarja je za vlagatelje izgubljenega. V obravnavi proti bivšim brezvestnim uradnikom banke se je izkazalo, da je državni bančni preglednik Oscar Nelson imenoval dva zlavna odbornika propadlo waukeganke banke za upravitelje dveh drugih propadlih bank, s plačilo okrog \$20,000 na leto. Doznało se je tudi, da ima Nelson precej delnic v prej omenjeni Republic banki. Kako jih je dobil, ná bilo pojasnjeno. Nelsona je izvolilo ljudstvo, ki zdaj drago plačuje svojo zmoto.

Zmanjšan izvoz

Ameriška izvozna trgovina je bila v prvih 7. mesecih leta poldruge milijarde dollarjev manjša kakor v istem času lanskog leta.

Srečna Francija!

V Franciji je bilo 20. avgusta uradno prijavljenih le 35,828 nezaposlenih. Vsi prejemajo državno podporo.

V TEJ ŠTEVILKI članek o polemiki v Clevelandu, o klubu št. 1, o Angliji itd.

Ko booste list prečitali, ponudite ga drugim.

VZAJEMNOST CERKVE S FAŠIZMOM V MUSSOLINIJI SPET OBNOVLJENA

Več veronauka med mladino.—Cerkvena kontrola nad dramom.—Spor bil bolj navidezen kot v resnici

Ali je bil boj med papežem Pijem XI. in Mussolinijem le poteza za varanje javnosti? David Darrah, zastopnik čikaških "Daily News" poroča iz Rima, da zdaj mnogi dvomijo, da je bil nesporazum med njima res tako oster, kakor je izgledalo iz njunih izjav.

"Proletarec" je trdil ob vsega začetka, da je boj med njima samo navidezen in je nastal radi nesoglasja pri delitvi oblasti, in da papeževi proti fašističnemu zatiranju katoliških primorskih Slovencev. Prav nič se ni zavzel za tiste slovenske katoliške duhovnike, ki bi radi svojim rojakom pridigli v maternem jeziku, nego je sveta stolica molče in izbegavanju odobrila tiransko početje diktature, katera se oblači v črno srajco.

Pogajanja med papežem in Mussolinijem so trajala mesec dni. Posredovalce med njima je bil neki jezuit, ki je z obema osebnimi prijatelji.

Lateranska pogodba, sklenjena med papežem in Mussolinijem l. 1929, je postala z novim dogovorom še trdnejša in kooperacija cerkve s fašizmom v Italiji bo zdaj še intimnejša, kakor pišejo katoliški in fašistični listi v Italiji.

Papež je v novem sporazuju mu Mussoliniju čestno obljubil, da ne bo imenovan ali izvoljen v odbore katoliških organizacij v Italiji nihče — najšibko duhovnik ali lajik — ki je nasproten fašizmu.

Novi dogovor je le izpopolnitveni tolmačenj posameznih točk v lateranski pogodbi, s katero je pred dvema letoma postala katoliška cerkev v Italiji državna cerkev v toliki meri kakor v nobeni drugi deželi na svetu.

Organizacije katoliške akcije bodo na svojih slavnostih razvijale samo italijansko zastavo.

Katoliška cerkev bo imela v bodoče kontrole nad delovnjem fašističnih dramatičnih društv v Italiji. Vse igre, ki poveličujejo fašizem in šovinizem, kakor ga uči Mussolini, bodo dovoljene, predstave s socialnimi, svobodomiselnimi tendencami, pa bodo sporazumno s cerkvijo in Mussolinijem preprečene.

Prepir je trajal tri meseca. Mnogi sovražniki fašizma so u-

VELIKE PONEVERBE SO RESPEKTIRANE, NE PA MALE TATVINE

Ako ukrade bančni klerk vsot nekaj dolarjev, ali par stotakov, ga brez kakih senzacij tirajo pred sodnika in ta ga nemudoma obsodi. Nekaj drugega pa je, ako bančni klerk ukrade kake tri milijone. Tak slučaj se je dogodil v čakaški Continental -Illinois banki, ki je četrta največja v Ameriki. Walter E. Wolf, ki je delal v njej vrsto let za plačo \$75 na teden, je poneveril kake tri milijone dolarjev, kar je povzročilo veliko senzacijo ne le v Chicagu nego v vseh Zed. državah. Vsi se čudijo površni kontroli, oziroma zaupanju, katerega je užival Wolf v tako velikem zavodu.

Mnogi Wolfa zelo hvalijo, posebno prve dneve po odkritju tatvine. V listih so v vsemi podrobnostmi opisovali, da je bil Wolf vzoren mož in oče, stebri cerkve v svoji soseščini, človek, ki ni poskusil alkoholne pijace, ki ni ponočeval in ki ni imel razmerja z drugimi ženskami.

Zapeljala ga je v nepoštenost lakomnost po profitu. V spekulacijah z delnicami je izgubil svojih pet tisoč. Vzel je v banki bonde, da kupi nove delnice in s profitom pokrije svojo izgubo in vrne banki skrivom ukradeno vsoto. Toda je spet izgubil in vzel je še več, da pokrije z dobičkom, ki ga bo naredil. Pa ga ni bilo in ukradenega vsota je zrasla v milijon, nato v dva in končno v tri. Nekaj stotisoč je banka dobila nazaj, dva milijona pa je izplačala zavarovalnica.

Wolf pride pred sodiščem in bo obsojen. On je sicer krv, toda glavni krivec je sistem in pisatelji Dreiser ima snov za novo "Ameriško tragedijo".

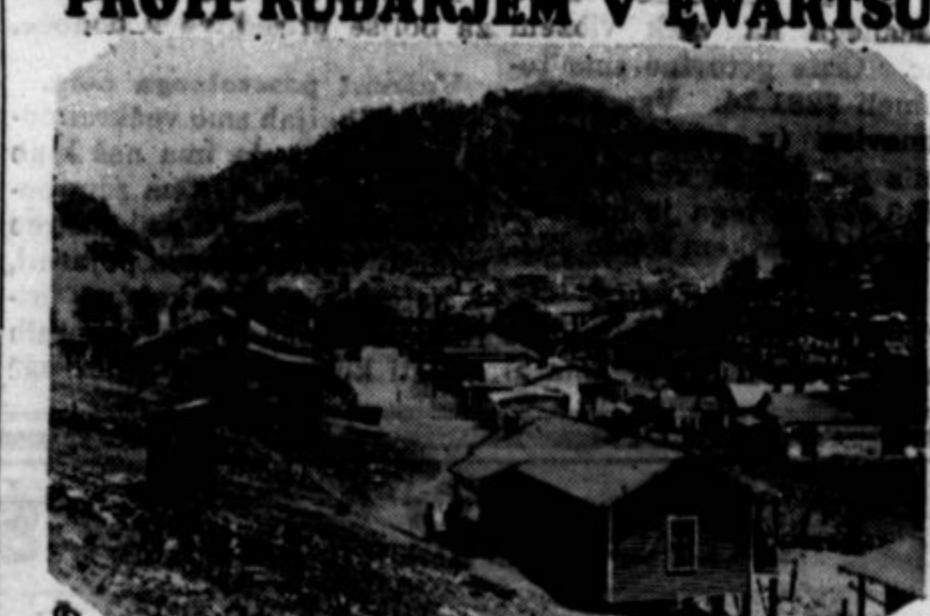
Brezposelnost v Kanadi

V začetku septembra je bilo v Kanadi 530,000 brezposelnih. Deležni so mnogo večjih podpor kakor pa brezposelnii v Zed. državah.

Politika in Legija

Republikanski politik in član Ameriške legije v Illinoisu H. MacNider pravi, da naj se legija drži proč od politike. Pri tem pa jo je po ovinkih pretvoril v branžo republikanske stranke.

PROTI RUDARJEM V EWARTSU

Na sodišču v Harianu, Kentucky, je otočenih okrog 40 premogarjev umor. Od teh je bilo odbranil kakih 30 za obravnavo. Več ljudi od Ameriške unije za občanske svobodice je bilo v od kompanije kontroliranim teritoriju aretiranih in otočenih — kriminalnega sindikalizma, med nimi tudi en bogoslužnik. Pred dobrim tednom je neki deputi ustrelil premogarje, toda ni bil otočen umor, medtem ko se oblast prizadeva, da pošteje v smrt vojne številno premogarjev, ker je nekdo ubil par kompanijskih oseb. Ameriško delavstvo bo moralno stati svojim tovaršem v Harianu na strani, da jih obvaruje umor, kakršni sta podlegla Sacco in Vanzetti. Na sliki je tisti del premogarske kompe v Ewartsu, ki ki se kompanijska posest, točno "svobodna". Rudarji, ki žive v nji, pa niso svobodni.

Glasovi iz Našega Gibanja

Delo kluba št. 1 JSZ.

Pregled priredb, financ in aktivnosti

Upoštevajoč razmere, v kakršnih se nahaja delavstvo, je klub št. 1 s svojim delom in poslovanjem lahko zadovoljen.

V informacijo članstvu in drugim čitateljem navajam v sledenem na kratko obris klubovih aktivnosti, članstva ter priredb v prvi polovici tega leta.

Število članov se v prvih šestih mesecih ni spremeno, ker so one, ki so odstopili ali odpotovali, nadomestili novi. Nadaovali pa smo v finančnem oziru, in to največ radi agitacijskih podpor, katere smo nakanali, in pa ker priredbe v sedanjem položaju gmotno niso vse enako uspešne kakor prejšnja leta.

Članstvo.

Koncem leta 1930 je imel klub 104 člane, in ob zaključku prve polovice tega leta jih je imel enako število. Odstopilo ali odpotovalo je v prvih 6. mesecih 14 članov, pristopilo pa jih je ravno toliko, kar je največ zasluga angleško poslujočega odseka, v katerem se zbirajo mlajši sodruži. Dne 30. junija je imel ta odsek 11 članov s polno vplačanimi prispevki in tri, ki so z njimi zastali. Sedaj ima angleški mlašinski odsek 19 dobrostoječih članov in 10, ki dolgujejo prispevke.

Iz tega je razvidno, da članstvo v mlašinskem odseku raste, ali treba bo več agitacije tudi med "starejšimi" rojaki.

Seje angleškega odseka so postale zadnje mesece kako živahne, kar je dokaz, da se mlašina zanima za socialna vprašanja.

Finance.

V financah smo nazadovali \$318.20. Vseh dohodkov v prvi polovici leta je bilo \$2,403.26, izdatkov v skupni vstopi pa \$2,721.46. Dohodki se dele: redni prispevki članov \$223.05, dohodki priredb \$2,161.07 in razni manjši dohodki \$19.14.

Izdatki so bili v glavnem: Zvezzi za članske znamke, Prosvetni matici, za plačilne knjizice in uradni pisalni papir \$250.30; stroški priredb \$1,425.37; pevski zbor "Sava" \$273.25 (zborovodju "Save" za 7 mesecov); dvorana za seje in vaje \$190.50; prispevki v razne agitacijske namene \$48.19; za prosvetno izdajo "Proletarca" \$50; doplačila na delnice doma JSZ \$158.43; predvjem na dvorano za priredbe \$95. Ostala vstopa se nanaša na druge manjše izdatke.

Dne 30. junija je imel klub v knjigah izkazane gotovine \$372.15, od katere pa je treba odšteti \$90.91, ker je to "zamrnjena vloga na Millard State banki, katera več ne posluje in se ne ve, koliko bo končno izplačanega na vsak vloženi dolar. Ciste gotovine smo torej imeli \$281.24. Vsa klubova imovina (z gotovino vred) je bila 30. junija cenjena na \$4,756.47; od tega je največji delež v stavbiniškem fondu JSZ.

KLUBOM IN DRUŠTВOM

ALI želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha?

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

SILNE POVODNJI NA KITAJSKEM

Kadar se dogode velike povodnji v Evropi ali Ameriki in zahtevajo nekaj stotin življenj, pravimo temu katastrofa. Na Kitajskem pa se dogaja tolikane, da vzamejo povredno in neposredno več življenj kar pa ima npr. Chicago prebivalcev. V hankovskem teritoriju na Kitajskem je povodenj izgnala iz domov nad deset milijonov ljudi. Več kot 200,000 ljudi je utonulo. Tisoče drugih umira vsled gladu in pomanjkanja sanitacije. Druge dežele, med njimi posebno Zed. države so prišle na pomoč z živili, z zdravnikami in obleko, toda katastrofa je preogromna, da se bi moglo preprečiti veliko izgubo življenj. Na sliki je množica v Hankovu, ki spravlja skupaj nekaj prtljage za prvo silo na breg pred povodnjijo. Spodaj na desni je angleška naselbina v Hankovu, istotako prizeta vsled povodnji.

Skupna prireditev Prosvetne maticice J. S. Z. dobro uspeha

V nedeljo 6. sept. se je vršila v Možinovem parku v Waukeganu, Ill., prva manifestacija prireditev, v kateri so sodelovali soc. klubji in društva Prosvetne maticice JSZ. Wisconsinškega-illinoiskega okrožja. Za tem je zapel mešan pevski zbor "Sava" pod vodstvom Jakoba Muhe par pesmi v veliki uredbi.

Tako je uveden prireditev, ko zadovoljstvo občinstva, predvsem distrikta prireja vsako leto vse za sodelovanje, zaključeno dan pred delavskim praznikom besedo pa je imel V. Pink, ki tak piknik in shod, in po momentu menjuje Možinov park v Waukeganu v tak namen zelo pripravljen prostor, še bolj pa Waukegan, ker je v centru delokroga naše okrožne Prosvetne maticice.

Program je otvoril Vinko Pink ter predstavil D. J. Lotriča, kateri je potem predsedoval. K otvoritvi govorilnega dela sporeda je zapel moški zbor milwauškega "Napreja" pod vodstvom Franka Mikeka. Ime se vam zdi bržkone nekaminali za svojo organizacijo, da je bil čas zato, koliko boja in žrtev bi bilo prihranjenih! Ako bi se povprečen delavec hotel več in bolje poglobiti v čitanje, ga bi razni demagogi ne mogli zavajati in begati. Njim na ljubo se delavstvo med sabo prepira in tolče, namesto da bi se združeno borilo proti skupnemu sovražniku. Tako pa se ene skupine potegujejo za nazadnjaštvom, druge hočejo začeti z revolucijo pri repu, tisti, ki poudarjajo delavcem, da je potrebna napravo revolucija v glavi, so pa zadušeni z vpitjem z obeh strani.

Ni čudno, da so za delavce vse stavke izgubljene. Dokler je bilo v unijah mnogo socialističnega vpliva in so bili v njih aktivni socialistični agitatorji, so uniye napredovali in mnogo stavki je bilo zmagovalih. Po vojni pa uniye skorovske izgubljajo. Ali ne vidite, da je v korist delavstva, ako zgraditi spet močno socialistično gibanje?

Udeležba iz Chicaga je bila zelo dobra in enako iz Milwaukeja. Naselbina Waukegan-North Chicago je bila številno zastopana, in kot so pravili, je bil to največji shod na prostem, kar so jih še kedaj imeli v svoji sredi. V baseballu so zmagali igralci KSKJ, ki so se spoprijeli s timom SNPJ. Za njimi so igrali čikaški fantje inštor basebala.

Sodrugom in somišljenikom v Waukeganu gre priznanje, da so izvršili v pripravah za to prireditev in na nji jako veliko dela. Sodragi iz drugih nasel-

bin se jim obljudili pomoč, katere pa so Waukegančane prav malo potrebovali, ker so se zavzeli sami, da izvrše vse potrebne posle.

Pri "nakovalu", na katerega so udarjali močni in šibki — tri udarce za dajm — je bil čef Joško Ovin in se čudil, kako so nekateri "švoh" fantje pognali kazalec do zvonca, medtem ko drugi, eni jako močni, tega niso zmogli. Kdorkoli je pozvonil, je dobil smotko, in Ovin se jih je po zaslugu "izvežbanih" kaj kmalu iznebil. "Znati se mora", je rekel nekdo, ki ve kako in kaj.

Tajnik okrožne Prosvetne maticice je Anton Garden, kateremu gre nemalo zasluge za uspeh te prirede. Več o njiju bo nedvomno poročal še kdaj drugi. — **Prisotnik.**

O položaju.—Na konferenco v Boydsburgu

Piney Fork, O. — Amerika je dežela neizmernega bogastva. Denarja ima v izobilju. In ta dežela pusti, da strada milijone mož, žen in otrok.

Delavci iz vseh dežel so se naselili tu, pretvorili pragozde in puščave v rodovitna polja ter velemesta, nakupičili silna bogastva, sami pa tavarajo iz kraja v kraj, od pisarne do pisarne in iščezajo del. Ne dobera, ker so napravili vsega preveč.

Te razmere so nastale radi požrešnosti kapitalizma. Zato so v deželi bogastev delavci revni; in v deželi svobode so poleg tega tudi brezpravni.

Gospodarji s svojimi hlapci ti dopovedujejo, da bodi ponosen, ker živeš v bogati, svobodni deželi. Če jim odvrneš, da so si bogastva po krivem prilastili, da svobodo delavcem odrekajo in da se ljudstvo gode velike krivice, ti zaluče, da si boljševik, rdečkar, prevratnež, in zagroze ti z deportacijo ali z ječo.

Delavska masa je nevedna, zato proti takim razmeram le godrja. V organizaciji je delavstvo nespretno, kar pokazujejo ameriške umije, med njimi nekdanja velika UMW, kateri načeljuje že dolgo let grobar Lewis po zaslugu brezbržnosti rudarjev. Če se bi zadost začimali za svojo organizacijo, da je bil čas zato, koliko boja in žrtev bi bilo prihranjenih! Ako bi se povprečen delavec hotel več in bolje poglobiti v čitanje, ga bi razni demagogi ne mogli zavajati in begati. Njim na ljubo se delavstvo med sabo prepira in tolče, namesto da bi se združeno borilo proti skupnemu sovražniku. Tako pa se ene skupine potegujejo za nazadnjaštvom, druge hočejo začeti z revolucijo pri repu, tisti, ki poudarjajo delavcem, da je potrebna napravo revolucija v glavi, so pa zadušeni z vpitjem z obeh strani.

Ni čudno, da so za delavce vse stavke izgubljene. Dokler je bilo v unijah mnogo socialističnega vpliva in aktivni socialistični agitatorji, so uniye napredovali in mnogo stavki je bilo zmagovalih. Po vojni pa uniye skorovske izgubljajo. Ali ne vidite, da je v korist delavstva, ako zgraditi spet močno socialistično gibanje?

V teh krajih deluje za pojemanje socialističnega gibanja JSZ s svojimi klubji in konfencami. Sodragi imajo težkoče, toda ob enem zavest, da delajo za pošteno delavsko stvar in da so v pravem. V nedeljo 20. sept. dopoldne bo imela zborovanje tukajšnja konfrenačna organizacija soc. klubov in društva Prosvetne maticice v slovenski dvorani na Boydsville.

Popoldne bo blizu tam piknik v prid konference, na katerem bo govorila Jane Fraček. Sodragi, udeleženci, te se tega zborovanja in piknika. — **Nace Žemberger.**

Na antracitu je piškavo

Nanticoke, Pa. — Človek ne ve, kaj bi počel od dolgega časa. Pa si mislim: Napišem dopis. Naj javnost izve kako in kaj je v teh naselbinah.

Razmere so piškave. V naselbini Hanover je colliery (rov tridega premoga), v kateri delajo večinoma vsi tukajšnji Slovenci. Svoječasno so premogovniki tu najbolj obratovali. Rov Bles je bil eden najboljših, letos pa je v obratovanju eden najslabših. Razen par smo zdaj vsi Slovenci vposljeni v njemu. Slovenski družini je trinajst. Edino colliery Truedale, katera je ena največjih na antracitu obratuje povoljno.

Tolažimo se iz dneva v dan, da bo čez 14 dni boljše. Tedni pa potekajo, leto bo kmalu pri kraju, boljši časi pa nočejo pričati. Vemo, da jih ne bo, pa si jih radi tolažbe vseeno obetamo.

Dokler se bo ljudstvo pustilo toliko zavajati in izkoriscati, ninič boljšega pricakovati. Kadar govorim o ljudstvu, ne mislim le Slovence, kajti ti niso krivi sedanje bedne situacije. Lahko pa veliko pomagajo, da se je odpravi, ako se pridružijo organizaciji zavedna delavstva.

V tem kraju lastuje rov Gleñ Elalen Coal kompanija. Je ena največjih premogovniških družb na antracitu in tudi v izkoriscanju ima prvenstvo. Malo je danes majnarjev, da bi se mogli povhatiti. Tudi nekdanji ajmohtari, ki so precej "mazali", so danes prisiljeni priznati, da so se razmere tako pred drugačile. Izgleda, da je Iremogarjem "odklenkalo", dokler se kaj ne spremeni, pa bilo to na polju mehkega premoga ali pa na antracitu. Dokler bo rudar razdroben in brezbržen, ni pričakovati zmage.

Poslabšanja delavnih razmer si je v veliki meri kriv premagar sam. Drug drugačega bi radi izkoriscali, kompanije pa vse skupaj. Majnarji plačujejo "labor" ali pomagači \$1 od kare naloženega premoga. Taka kara vaga do 6 ton. Naložiti jo moraš tako zvrhano, kakor seno v starem kraju. "Labor" je tu na slabšem od psa. Nimaš nobene pravice ali besede. Za reducirjanje mazde je odgovoren majnar, "labor" pa zato, ker je začel nalačati kare po \$1. Predno bo potekla petletna pogodba z unijo, bosta delala lahko majnar in "labor" zastonj.

Ljudstvo v teh krajih je 90 odstotkov pod vplivom klerikalizma. V kolikor se delavci ne razvajajo radi narodnosti in "frakcij", jih tira drug od drugega še verska propaganda. V tej naselbini so trije "božji hrami", ki so ob nedeljah polni ljudi. Večino prebivalstva tvorijo Rusini, Poljaki, Litvinci in ostalo druge narodnosti, ki se iz navade iz tradicije rade nagibajo na pobožno stran.

Ne rečem, da so ljudje zadovoljni z razmerami in da ne vedo, kdaj se jim gode krivice. Le za izhode in za borbo se ne brigajo. Ne potrudijo se, da se bi seznanili s socialističnimi nauki, in zato moramo trpeti predsedice vsi skupaj.

Zelo priporočam onim, ki se z idejami socializma strinjajo, da bi prišli skupaj in si ustavili socialistični klub. Izgubili ne bomo s tem ničesar, pridebimo pa lahko precej. Somišljeniki, kaj je vaše mnenje?

Henrik Pečarić.

Vlada na škodi

Iz Washingtona poročajo, da je dobila zvezna vlada v problem fiskalnem letu, končanem 30. junija, šeststo milijonov dolarjev manj davka kakor leto prej. Vzrok, Hooverjeva prosperiteta.

PROLETAREC

List za interes delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.
Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasile Jugoslovanske Socialistične Zveze

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado za celo leto \$8.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.—
Inozemstvo: za celo leto \$8.50; za pol leta \$2.00.Vsi rokopisi in oglaši morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev
v Številki tekotega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles PogorelecSUBSCRIPTION RATES:
United States and Canada, One Year \$8.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$8.50; Six Months \$2.00.Address.
PROLETAREC
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone: Rockwell 2864.

546

Vojaštvo vedno proti stavkarjem

V Zed. državah govorji oblast samo o svetosti privatne lastnine. Ako se delavci kje upro proti neznosnim razmeram, ima kompanija vso pravico apelirati na policijo in šerifa za oboroženo protekcijo "privatne lastnine". Ako se jim zdi, da bi ta moč ne zadostovala, pride še državna milica in včasi tudi federalne čete.

Kompanije smejo imeti v svrhu "protektiranja privatne lastnine" tudi privatne oboržene "čuvanje".

Delavec v stavkah vojaštvo in policija ne protektira, razen v mestih, kjer so bili volični dovolji pametni, da so za šerifa ali župana izvolili zastopnika ljudskih interesov.

Delavec v stavkah ni dovoljeno imeti oboroženih čuvajev v svojo protekcijo.

Delavec se ne sme dotakniti kompanijskega pobjonika, ali kompanijskega bossa, ali stopiti na kompanijsko zemljo, kajti to je kaznjivo, in ako se stavkarji ne ravljajo dovolj pridno po tem postavnem navodilu, se vedno dobi kak sodnik, ki jim strogo zapove, česa ne smejo, in tako je kompanija s svojo "privatno lastnino" zmagovala na celi črti.

Dovoljeno pa je šerifovim ljudem, policiji in vojaštvu imeti delavce za tarčo. Kadar koga ubijejo, zapišejo, da so to storili vsled nasilnosti delavcev. Pozabijo pa pojasniti, kako to, da so "nasilniki" ubiti ne pa "napadeni" policiji ali vojaki.

"Tammany Hall"

Mesto New York vladajo že dolgo demokratje. Njihova politična mašina je znana svetu pod imenom "Tammany Hall". Korumpirana je od župana do zadnjega policijškega šefa.

Gniloba newyorške mestne uprave razširja smrad po vseh Zed. državah. Vrši se preiskava za preiskavo in vsaka ugotovi, da je res mnogo "nezasišne korupcije". Ta pa se nadaljuje in istotak tudi preiskave.

Mnogi že dolgo pritisajo na newyorškega guvernerja Roosevelt, ki je tudi demokrat, da naj on porabi svojo moč, ki mu jo je dajejo zakoni, ter počisti demokratski hlev v New Yorku. To bi "liberalni" guverner bržkone storil, če ne bi bilo treba čistiti—v demokratskem hlevu.

Zato pa se nadaljujejo le preiskave. Možno je celo, da bo guverner Roosevelt končno tudi sam nekoliko pripomogel k preiskavam ter grajam, ker bi rad postal predsednik Zed. državam in nominacijske konvencije so blizu.

Izjema v pravilu

Dogodilo se je v ameriški zgodovini, da je prišlo vojaštvo po guvernerjevem ukazu na pomoč "stavkarjem". To je bilo v tem letu v Oklahomi in deloma v Texasu. Na stavko so bili pozvani—"oljni vrelci", ker so kapitalisti na vzhodu plačevali lastnikom vrelcev premalo za olje in s tem obuboževali domačine v Oklahomi in državi preračunano manjšali davke. Guverner je ukazal, da morajo "stavkati" vsi vrelci v Oklahomi—tudi tisti, ki so posest oljnega trusta. V podporo "stavkarjem" je proglašil obsegno stanje in poslal v oljne teritorije vojaške čete, ki so pazile, da ni noben oljni vrelec "skebal". Temu vzgledu je kmalu sledila tudi država Texas. Stavka sicer ni bila dobljena stodostotno, toda pomagala je vendarje. To je bil torej edini slučaj, kar pomnimo, da je bilo vojaštvo pozvano pomagati "stavkarjem". Ampak tudi v tem slučaju je prišlo na pomoč "privatni lastnini", da bi draže prodajala svoj produkt.

Neumnost ali kaj?

Par milijonov ameriških delavcev čaka, da socialisti kaj naredi zanje. Čemu ne vprašajo raje tiste republike in demokrate, katerim so poverili vso oblast, kaj bodo storili z ljudstvo v povračilo za zaupanje?

EDINI "AKTIVNI" VULKAN V ZED. DRŽAVAH

Dasi so Zed. države velika dežela, se z ognjeniki ne morejo postavljati kakor npr. Japonska, Italija ali nekatere južnoameriške republike. Na sliki na levi je Lassen peak v severni Californiji, ki je edini "živ vulkan" v Severni Ameriki. Veliki kosi kamena, ki jih vidite na pobocju ter spredaj, je ognjenik izbruhal leta 1914, ko je bil zelo aktiven. Slika na desni je bila vzeta v času ognjenikovega bljuvanja leta 1914. Od omenjenega leta je večinoma neaktivni. Neka filmska družba pa je sklenila letos vprizoriti umetno "bljuvanje" tega vulkana in je v ta namen naročila za \$15,000 eksploziv, katere bi spustili v vulkanovo žrelo. Vladni vulkanolog R. H. Finch, ki je nastanjen blizu ognjenika v svrhu študij, načrtu nasprotuje, češ, da naj se naturi v tem slučaju ne meša štren.

K dogodkom v Angliji

Dve metodi na preskušnji v procesu preobrata

Angleška delavska stranka je odstopila in na njemem mestu deluje "kooperativna" vlada pod vodstvom MacDonalda katero tvorijo širje bivši člani delavske stranke, širje konzervative in dva liberalca. Delavska stranka te kombinacije je dobitna, nego je proti nji v opoziciji.

Anglia ima 600 milijonov deficit in njen vodilno stališče v svetovnem gospodarstvu je prevzela Francija, katera vsled svojega izrednega povojskega položaja ni imela brezposelnosti in je s spremnimi potezami nakupila večino zlata v svojih zakladnicah.

Anglia se je obrnila na ameriške banke za posojilo in Wall Street je zapovedal odstop delavske vlade, katera je posebno zadnje čase skušala uvesti postave, ki bi kršile predpravice vladajočega razreda, oziroma, natančno povedano—je skušala vzeti denar tam kjer je nakupičen in prikrasila privilegije vladajočega razreda.

Delavska vlada je z največjim naporem vzdržavala podporo brezposelnim na enaki višini vsa leta svojega vladanja; skušala je uvesti in deloma uveljaviti postave, s katerimi se je položaj delovnega ljudstva kolikor mogoče izboljšal; skušala je urediti razmere v Indiji—z eno besedo, uveljaviti razmere in postave, katere bi omogočile normalni razvoj gospodarstva in povratek k združevanju—kolikor je to pod kapitalističnim načinom proizvajanja mogoče—razvoju.

Delavska vlada je ostala na krmilu, dokler vladajočemu razredu ne samo ni škodovala, temveč mu tudi koristila. Njeni usodi je ležela v rokah liberalne stranke, katera jo je deloma podpirala pri njenem delovanju za izboljšanje razmer.

Padec delavske vlade pomeni novo razdoblje v zgodovini angleškega delavskega gibanja. V teh dogodkih ni ničesar neravnovesna—razvoj je šel svojo začrtano pot in v teku tega razvoja se je delavstvo mnogo naučilo.

Angleška delavska vlada ni imela večine v parlamentu; njeni usodi, kaj že omenjeno, je bila popolnoma odvisna od liberalcev pod vodstvom starega lisjaka Lloyd Georgea. Ta sposobni voditelj pozna bolezni in napake kapitalističnega sistema, katerega hoče rešiti po načinu ameriškega Hearsta, tem, da omeji brezmejno ne-smiselno ropanje, ki ga vrši vladajoči denarni mogotci in vrže ljudstvo od časa do časa par drobtin. Liberalci so se poslužili delavske vlade za dosego svojih ciljev, delavska vlada pa se je poslužila prilike, da ščiti interese delavcev in kmetov, obenem pa skuša izboljšati položaj v okvirju kapitalističnega sistema.

Glede delovanja angleške de-

sko gibanje valovi sem in tja, toda iz tega valovanja postajajo radikalni glasovi vedno jači. Poležaj je postal nevzdržljiv, da ga nobene reforme, pa če so še tako daleko-sezne ne rešijo. Vladajoči razred je zamudil čas, ko je bilo treba odločnih dejanj in je s tem samo pospešil prihod razpada njegove moči in sile. Ljudstvo, ki je še včeraj verovalo v parlamentarno akcijo, je danes za drastičnejše metode. Razmere, katere bi še včeraj omogočevale miren razvoj, so danes take, da izključuje vsak sporazum, vsako mirno preobrazitev razmer. V Italiji, na Madžarskem, v Romuniji, Jugoslaviji in na Poljskem je danes mogoč samo še en način boja in to je, — nasilna akcija proletariata. Jutri bo vladat v Nemčiji in Angliji morda ravnotak položaj.

Spartak.

Prihodnji zbor J. S. Z. bo

28.-29.-30 maja 1932

Prihodnji zbor Jugoslovanske socialistične zveze in organizacij, ki pripadajo Prosvetni matici, se bo vršil dne 28.-29.-30. maja 1932, kadar je zaključila eksekutiva JSZ, na sejne dne 4. septembra. Kje se bo zbor vršil, določi članstvo s splošnim glasovanjem. Zadnji zbor JSZ je v ta namen nominiral tri mesta, namreč Milwaukee, Cleveland in Canonsburg, Pa., katera pridejo na glasovnico. Radi kritičnih razmer, vsled predsedniških volitev in raznih aktivnosti, ki jih vrši JSZ in Prosvetna matica, se pričakuje, da bo imel prihodnji ali IX. redni zbor še večjo udeležbo kakor prešlo, ki se je vršil l. 1929 v Detroitu.

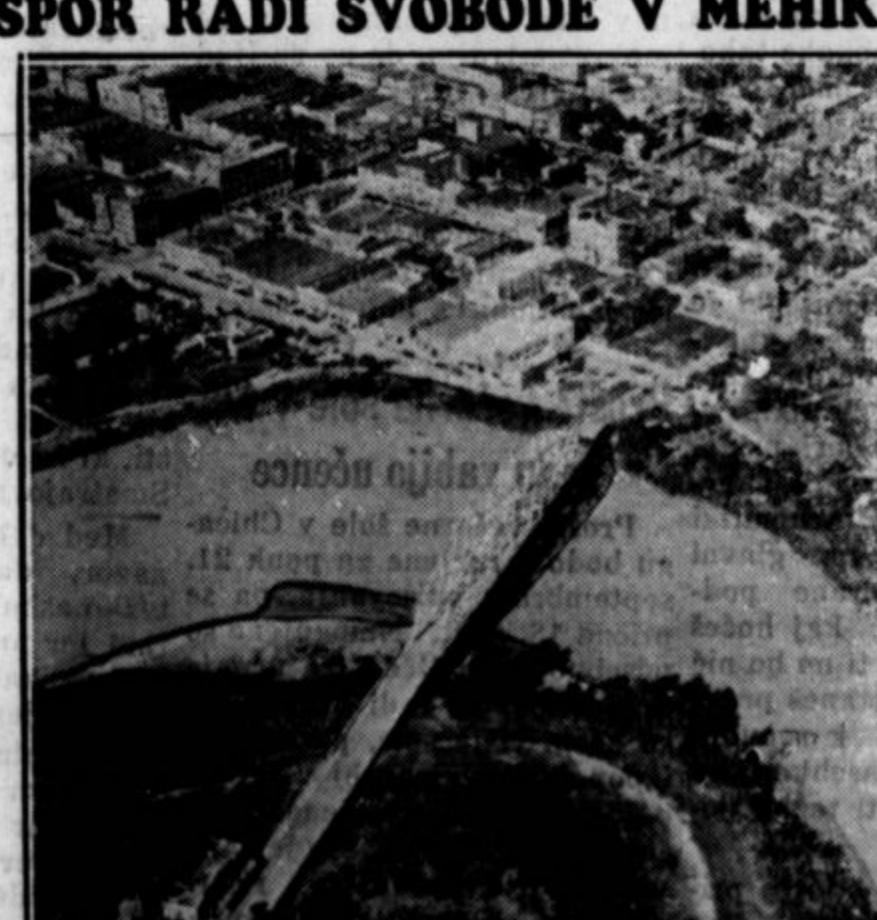
Thomas skuša uveljaviti postavost piketiranj

Ameriška podjetja se v stavkah najbolj boje piketiranja. Skebe ni težko dobiti, toda ne radi hodijo na delo, ker jih je sram pred stavkovnimi stražami. Zato se kompanije v vsakih stavkih kaj kmalu potrudijo, da dobre sodnike, ki piketirajo pod eno ali drugo preteve prepove. Dne 1. sept. je preposedal sodnik tudi piketiranje pred tekstilno tovarno v Patersonu, N. J. Delavce, ki so preposedali kršili, so arretirali. Na pomoč jim je prišel socialist Norman Thomas, ki je privedel s seboj skupino 40. znanih članov stranke in unijev. Kmalu, ko so začeli piketirati, so bili arretirani. Njihov namen je sodno razveljaviti sodnikov indžunkšen.

V Rimu spet mirno

Papež in Mussolini sta zakopal bojno sekiro in sklenila, da bosta v bodoče spet živel v prijateljstvu.

SPOR RADI SVOBODE V MEHIKI

Ob mehiški meji se na oni strani vasi in mesta, kjer so "svobodne" igralnice in kjer prodajajo dobro pivo, vina in likerja za ne preveč visok denar. Gostje so večinoma Amerikanci, ki prihajajo iz svoje svobodne dežele, da v drugi svobodno napijetjo. Na sliki je most preko Rio Grande iz Brownsville, Texas, v Matamoros, Mexico, kjer so "bari" z vsemi pijačami, kakršne so prepovedane v tej deželi. Dobe se tudi "ženske" in človek lahko zaigra, kolikor ima pri sebi. Na ameriški strani so začeli dobrji ljudje pred nekaj tedni zahtevati, da se most zapre prometu ob 9. sredoč. S to dolode je bilo ponočnjaške Amerikance prisililo, da bi prihajali domov z one strani pred kričansko hro in ne leže v grešnem krokskem času. Lokali na mehiški strani so namreč odprtvi vse noč.

Zgodovina delavskega gibanja na Slovenskem

PRIREDIL ANTON KRISTAN

(Nadaljevanje.)

V državnem zboru na Dunaju so bili slovenski poslanci tudi needini pri glasovanju o splošnih državljanских pravicah, o izpремbi temeljnega zakona o državnem zastopstvu in glede šolskega zakona: trije so glasovali za, širje pa proti, dasi se je klubov sklep glasil "za". Dr. Kluna so zato, ker je deloval in tudi glasoval za gori omenjene postave celo napadali. Zanimivo je v tem pogledu njegovo pismo: "Svojim gospodom volilcem" (15. nov. 1867). (Glej Naše Zapiske. Leto VI, str. 201, 202). Stališče dr. Kluna je bilo možato, in seveda antiklerikalno. Podčrtalo je to pri vprašanju konkordata in šole. Dejal je: "Katoliška cerkev ne potrebuje podpore konkordata, zato sem za "svobodno cerkev v svobodni državi", to je: cerkev bodi prosta državnega pristaša in država cerkvenega. Ne morem glasovati na eni strani za svobodo, na drugi strani za privilegije. Kakor zagovarjam državljanško in politično svobodo, tako zahtevam tudi versko svobodo." Glede šole je izjavil: "Gre za vprašanje: ali naj se vodstvo ljudske šole izroči izključno duhovščini ali ne?" To je bilo doslej, odslej pa se po novi postavi izroči v vsaki občini šolskemu odseku, v katerem zasedajo duhovnik dotednega kraja, učitelj in reknieri rodbinskičetje . . . Ali ne bi sneli starši nič zraven govoriti, ali se posvetuje in sklepa o pouku in vzgoji njih otrok." Oficijski takratni slovenski list "Novice", ki ga je vodil "oče slovenskega naroda dr. Bleiweis", je očital dr. Klunu radi označenega njegovega stališča: "da je storil veliko krivico naši duhovščini." Dr. Klun, ki ga ni zamenjan s poznejšim duhovnikom Klunom, je bil mož, ki je bil prepričan, da se more tudi slovenska domovina razvijati le z blagoslovom državljanške politične in verske svobode. Žal, da je imel malo tovarišev . . .

Poslužujejo se novega zakona o društih, so tudi Slovenci ustanovili društva in sklicevali tabore, na katerih so se tisoči in tisoči ljudstva zavzemali za svoje narodne ozir, jezikovne pravice. Vse narodno delo se je takrat koncentriralo v Čitalnicah, ki so zadobila kot nekaka družabna društva že od l. 1861 dalje dovoljenje za obstoj. Prvo politično društvo pa se je ustanovilo v Ljubljani l. 1868, ki je imelo za svoje geslo "vez za vero, dom, cesarja". Ustanovilo se je tudi v Trstu prvo delavsko društvo na Slovenskem z naslovom "Občina" in pod gesmom "Ma-jivo". Predsednik je bil pisatelj in urednik Cegnar.

Tudi v Ljubljani se je ustanovilo delavsko društvo. Prvi predsednik je bil Harrisch, Nemec. Shodu, na katerem se je sklenila ustanovitev, je predsedoval Dežman, ki je bil najprej slovenski pesnik in slovenski državni poslanec, prvih izvoljen v Idriji 21. marca 1861, in ki ga proglaša Suklje za prvo potenčno našega tedanjega razumnosti, pa je postal pozneje vodja kranjskih Nemcev. Dežman je kot študent na Dunaju l. 1848 podpisal adreso kranjskim stanovom. — Dr. Loncar smatra to društvo kot prvi socijalistični pojavit na Slovenskem.

"Laibacher Tagblatt" je prinesel prvo počelo ustanavljanju delavskega izobraževalnega društva ("Slovenska lipa" v Ljubljani).

§ 1. Namen delavskemu izobraževalnemu društvu ("Slovenska lipa") v Ljubljani je, vedno braniti in pospeševati duševne ter gromote koristi delavskega stanov.

§ 2. Društvo si prizadeva to namesto doseči z imenitnimi znanstvenimi (delavcem primernimi) razpravami in naukom, tudi knjižnice ustanavlja, govore in razprave (zunaj politike) ter rodevaljivo razgovore tiskajo in izdaje napravljajo, dalje osnovavši poseben razdelek, da odkazuje dela** ter naposeduje svoje družabnike podpirajo v posebnih slučajih.

§ 3. V društvu so redni, podporni ter častni družabniki.

§ 4. Za rednega družabnika more biti vsak delavec, tudi obrotnik, kateri ne plačujejo nad 5. gold. praviga davka, morejo pa redni družabnike pristopiti.

§ 5. Može, kateri bi imeli posebne zasluge o delavskem stanu in društvu, more po odborskem nasvetu običajno izvoliti za častne družabnike.

IV. VUK:

Skozi okno vlaka

(Mimobežni vtisi in epizode z mojega potovanja.)

(Nadaljevanje).

Lepo je gledati take palme. Posebno mi se nismo mogli ločiti od njih. Saj tako velikih še nismo videli. Bile so kakor smreke v naših gozdovih.

Avt je zavil v ulico. Bila je vsa v skalo vsekana, nekak globoka soteska. Zakaj stene ulice, iz žive skale, so se vzenjale visoko, gotovo osem metrov in na njih je počivalo zidovje trdnjave. Kakor na slikah v razbojniških romanah, se mi je zdela ta ulica s trdnjavskim obzidjem.

Se pet minut in pred nami se ulica mahoma razširi in obstala smo na trgu sredi Dubrovnika.

Večerilo se je. Pod palmami so se izprehajali Dubrovničani in Dubrovničanke. Morje je tihom šumelo. Na vrtu je igrala godba. Vse je bilo živo, brezkrbno... Svetiljke so ille svojo luč po lepih obrazih Dubrovničank, elegantnih toaletah, poljubljive liste palm in jih posiljate kopat se v morske valove, ki so se obrnili.

Adrija je takaj polna zlata in srebra, kakor od meseca pobravna. Včasi prehaja eno v drugo malone brez premora. Nebo je tako blizu, tako polno zvezd, tako gusto, a v svojem soju docela južno, kakor prepreno z vonjem rastlin. V resnici ima nebo sijaj ledeniške zime, samo da je tako mladino, tako mehko, tako nepoznamo sladko, kakor j esamo nebo v Dubrovniku...

Ladjo smo zamudili. Treba počakati do jutri zvečer. Vi del sem, da se je jezik Matevž. Tudi Zdravko in Ivan Celjski sta godrnjala. A le radi lepšega. Kajti ni človek vsaki dan v Dubrovniku, v Dalmaciji, na Adriji!

"Zakaj smo vzeli avto. Mari bi se peljali z ladjo."

Ivan Krški se ni jezik. Tudi gospa Marija je kazala miren obraz. Jaz sem se pa smejal. "Hvala ti, ladja, da si ušla."

9. Dubrovnik.

Kako te naj opišem? ... Ali te naj sploh opisujem? Ne. Tebe je treba videti, Dubrovnik, ako hoče človek, da te pozna takega, kakršen si v resnici. Ako je Kotor biser Dalmacije, si ti diamant.

Mesto je obdano s starim, a mogočnim zidovjem, ter je videti, še vedno kakor trdnjava. Mesto ni veliko. Ali romantično je in sezidano kakor na valovih. Vidi se na njem umirajočo veličanstvo. Spomnil sem se tistega umrlega v Cetinju, tista v Moskvi in na Dunaju...

Dubrovnik je bil od leta 1427 do 1437 republika. Ko nam je to povedal ciceron, se je gospa Marija nasmejala.

Približal sem se ji. "Zakaj ste se nasmejali?" "Prišlo mi je na misel ..." "Kaj?"

"Hrvaška. Tudi ona bi rada bila republika."

"Ne pozabite Slovenije, gospa Marija."

"O, vem, vem ... Kakor Dubrovnik."

"Ne politizirajta," nas je pogledal Zdravko.

Ako gledaš mesto s kake visine, se zdi, ker je pozidano na skali, kakor da se dvigajo stene naravnosti iz morja, ali kakor bi plavalo na morju. Na vrhu trdnjavskega obzidja je pot, po kateri lahko greš po vsem obzidju in ogleduješ mesto, ter njegove znamenitosti in starine. Spotoma se človek srečava z ječami. Strašen je pogled na tiste luknje, kjer je jecalo toliko ljudi. Pa vstaja pred teboj doba, ko je človek naravnost trpinčil.

Ko sta mi pokazala, kje so

"Strašno," je vzdihnila gospa Marija.

"Dalmacija," sem odgovoril. Pogledala me je, zakaj ni razumeala mojega odgovora. Pokimal sem in rekel:

"Tujec, ki gleda Adrijo in Dubrovnik ve, da gospoduje nad to mehko furiozna sila, ki je last krajev Črne gore in tega junaškega juga. Ko se pokaže nevihta, zbesni Adrija, kakor zahrbtna zver. Kadarski posivi, se potopiti tudi Dalmacija v razbesnelost.

Res je, Dubrovnik je najsvetlejše mesto na jugu, s svojimi citadelami, okroglimi fortami nad morjem, parki, divjimi nasadi grozdja, mandeljnimi drevjem, regimenti palm. S svojim nemiljivo v nebo se vihtečimi planinami je Dubrovnik umetniška slika na Adriji.

Krasen je gotski portal franciškanskega samostana. Zares, epe stavbe so znali delati nekoč.

Kakšne dobre četrt ure po morju se dviga otok Lokrum ali Laczoma. To je sloveč otok, in biti v Dubrovniku in ne videti Lokruna, biti v Splitu in ne videti Trogira je, kakor biti v Rimu in ne videti papeža.

Zato smo se tudi mi dogovorili, da dopoldne obiščemo ta otok.

Solnce je tu polno jasne vedrine, ki dobiva nad otokom Lokrumom z njegovimi starimi oljkami in terasami palm temno svedčnost stare legende. Lokrum je pragozd, ki diši obsedeno divje in besno, deloma po evetju, deloma po morju.

In to moramo videti.

Ali zgodi se je, da sem se na dogovorenem mestu našel sam.

"Pa grem sam," sem sklenil.

Uslužni čolnarji in lastniki motorjev so me kar obdala. Odločil sem za motorni čoln.

Nisem se še prav vrcal, kar se pripelje drugi motorni čoln od Lokruna sem. In kdo se je vozil v njem? Kdo drugi, kakor Zdravko. Ivan Celjski, Ivan Krški, France in gospa Marija.

"Kam?" kriče in mahajo.

"Na Lokrun."

"Se ne izplača ... Bili smo, pa ni nič."

"Kje ste bili," se oglaši čolnar.

"Ali ste bili tam na oni strani, na "južni"?"

"Nismo."

"Niste bili na Lokrunu," je zamahnil čolnar z roko.

"Kako da ne," se je oglasil Zdravko. "Kaj to ni Lokrun?" Pokazal je z roko otok.

"Je," je potrdil čolnar.

"No, in ..."

"Lokrun niste videli," je odgovoril kratko čolnar. "Hajd, gospod, odrinemo?"

"Odrinemo," sem dejal. "Bom si pač nič posebnega, ogledam sam."

Motorni čoln je odrinil z breza.

"Hej, čakaj," kriči Zdravko. "Tudi jaz grem. Naj bo še enkrat."

Čoln se je zasukal in pristal. Zdravko in Ivan Celjski, sta skočila v čoln.

"A drugi?"

"Jaz ne grem," je odgovoril Ivan Krški. "Sem vse videl."

"Gospa Marija?"

"Ne vem, zakaj sem vabil njo. Ali njena lica so tako gorla, kakor da si jih ne namerata z večerino zarjo in oči žarele vzhičeno."

"Lokrum mi je nepozabljen," je dejala. "Ali France, moj mož je utrujen. Sama pa ne grem."

France je potrdil in tako smo odpeljali sami.

Ko sta mi pokazala, kje so

bili prej izstopili, se je čolnar smehjal.

"Gotovo se tu nič ne vidi," je rekel. "Treba iti v grajski park in grad."

"Saj eta gospa Marija in Ivan Krški bila pri gradu? Pa ni nič," sta rekla.

Ivan Celjski je zamahnil z roko.

"Dolgo ju ni bilo nazaj, to je res. Mi smo se utegnili celo o-kopati. Potem sta prišla. Ko pa sta prišla, pa nista vedela drugega povedati, kakor, da ceste niso ravne, da gredo veden, gor in dol, gor in dol ... Grad pa da je star ..."

"Zdravko se je nasmejal. Čolnar pa je dejal:

"To sta morala biti pri tisti trdnjavi tamgori." Pokazal je z roko na vrh. "Seveda, tisti grad ni zanimiv."

Zavili smo po stezi h gradu. Bil je to nekoč benediktinski samostan. Sezidal ga je, kakor priovedujejo, Rikard z levjim srcem angleški kralj. Ko se je leta 1192 vračal iz Palestine, ga je zatalot vihar. V veliki stiski je obljubil, da na tistem mestu, kjer stopi njegova noga na suho zemljo, sezida cerkev. Rešil se je na otok Lokrun; in izpolnil je obljubo in sezidal cerkev s samostanom in ga izročil benediktincem. Dva stoletja pozneje v decembri 1396 je bil Lokrum zopet pribeljaličke kralje. Namreč ogrski kralj Sigismund se je tukaj ustavil ko je bežal pred sultonom Bajazidom. Nadvojvoda Maksimiljan — poznejši neusreči meksičanski cesar — je odvzel menihom samostan in ga preuredil v grad. Še sedaj je videti po sobah, da so bile nekoč celice. Zaradi krivlje prilastitve Lokruma in samostana — priporudevuje priovedek dalje — da se je v habsburško rodbino naselila neusrečja. Da odkupijo Habsburžani svoj težki greh, so vrnili samostan — sedaj grad — Cerkvi in dominikanci so naselili tukaj. Sedaj, seveda, je tu dečji dom ministerstva za socialno politiko.

(Dalje prihodnjič.)

dal si svojo hčer sebi v l. orist ...

Ruda se ubije.

Dramski odsek kluba št. 1, ki je vprizoril več klasičnih iger kot katerikoli slovenski dramski zbor v tej deželi, se bo potrudil, da bo imelo občinstvo res dan duševnega užitka in da se bo še bolj seznanilo z velikim proletarskim pisateljem in mislecem Ivanom Cankarjem, kateremu v starem kraju odkrivajo spomenike, ob enem pa prepovedujejo vprizarjanje njegovih dram. — P. O.

Dramo "Jakob Ruda" in ostali Cankarjevi program bomo videli v nedeljo 25. oktobra v dvorani CSPS, kjer vprizarja dramski odsek kluba št. 1 svoje večje predstave in programske.

Dramski odsek bo ob tej prilici poskrbel, da bo predvajan poleg drame tudi daljši Cankarjev program — izvrski iz njegovih del, izmed katerih so mnoga prevedena v druge jezike.

Dramski odsek kluba št. 1, ki je vprizoril največ iger večlikega slovenskega pisatelja Ivana Cankarja. Letošnjo dramsko sezono bo otvoril s Cankarjevo dramo "JAKOB RUDA", ki bo, kolikor nam znano, v Ameriki zdaj prvi vprizorjena.

Dramski odsek bo ob tej prilici poskrbel, da bo predvajan poleg drame tudi daljši Cankarjev program — izvrski iz njegovih del, izmed katerih so mnoga prevedena v druge jezike.

Dramo "Jakob Ruda" in ostali Cankarjevi program bomo videli v nedeljo 25. oktobra v dvorani CSPS, kjer vprizarja dramski odsek kluba št. 1 svoje večje predstave in programske.

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku, četudi ve, da ga njegova hči ne bi mogla ljubiti. V teh spletkah pride do zaročene slavnosti, v kateri trpi posebno Ana, hči Jakoba Rude, in slikar Ivan Dolinar, zal fanti, ki je zaljubljen v Ana in ona ga ima rada. Sence prihajo in odhajajo, gostje si nadevajo hinavsko krinke, eni grizejo, drugi modrujejo, Jakob Ruda pa omahuje. Eni mu povedejo po pravici, kaj je. "Proč."

Jakob Ruda je posestnik na Drenovem. Svojo bogato domačijo je pognal v propast in ugonobil svojo ženo. Da reši sebe in si zagotovi veselje dnevi, je pripravljen dati svojo hči priletenu bogatšu, oduremu človeku,

BORIS LAVRENJEV:

ENAINŠTIRIDESETI

Ruski roman iz državljanske vojne.
Iz ruščine prevedel za "Proletarca" Iv. Vuk

(Nadaljevanje).

— Kamele, kje so? ... Kamele, hudič prokleti! ... Mrcine! Zaspal ... Zaspal? ... Kaj si naredil, lopov? Čreva ti spustim!

Straži se vrti v glavi vsled strašnega udarca s čevljem v bok. Mračno obrač oči.

Sneg in brozga.

Mrak, megleno jutro. Pesek.

Ni kamel.

Kje so se pasle kamele, so vidni sledovi kamel in ljudi. Sledovi odraslih kirgiških čevljev.

Sla je trojica Kirgizov prav gotovo vso noč skrivoma za četo in ko je straža zaspala, je odgnala kamele.

Stisnivši se v gručo, molče rdečevojniki. Ni kamel. Kam za njimi? Ne dohitiš, ne najdeš jih v peščeni stepi.

— Ustreliti te treba, pasji sin, in še to je malo — je rekel Jevsukov straži.

Straža molči, samo solze v trepainicah so zamrzel v kristale.

Izmotal se je poročnik iz odeje. Pogledal, zaživil. Rekel je posmehljivo:

— Disciplina sovjetska! Tujpa nebeskega kralja!

— Molči vsaj ti, gnida! — je jezno vzkliknil Jevsukov in vrgel z odrevnem šepetom besede: — No, kaj stojimo? Pojdimo, bratci!

Sam edenajst jih še pleza po pesku, drug za drugim, po gesje, v razcapani obleki, opotekajoči se. Desetero je leglo izmučenih na črni poti. Zjutraj, omamljeni vsled slabosti, so odpirali oči zadnjikrat široko, noge, kakor nepremakljiva bruna, otekle, so hladne. Mesto glasa se je slišalo iz ust zadušljivo hropenje.

Malinasto rudeči Jevsukov je stopil k ležemu. Komisarjev obraz že ni bil več iste barve s suknjičem. Izsušen je bil, upadel in solnčne pege na njem so bile stare bakrene kopejke.

Gledal je, majal z glavo.

Nato je ledena cev Jevsukovega nagana obzgala upadle sence, zapustivši okroglo, ob krajih počrnelo, skoro brezkrvno ranico.

V naglici so posipali truplo s peskom in šli dalje.

Raztrgali so se suknjiči in hlače, razcefrali se čevlji. Ovijali so si noge s odtrganimi kosi odee, ovijali si s cunjami zmrzle prste.

Deset jih gre, se opoteka, maje v vetru.

Eden gre ravno, mirno.

Gardejski poročnik Gorovuh-Atron.

Večkrat so rdečevojniki govorili Jevsukovu:

— Sodrug komisar! Kaj ga bomo še dolgo vlekli s sabo? Samo porcijo žre zaštonj. Potem ima obliko, obutev dobro, si jo lahko razdelimo.

Ali Jevsukov je prepovedal, da bi se poročnika le kdo dotaknil.

— V štab ga spravim, — ali z njim vred poginem. On zna mnogo. Takega človeka se ne sme ubiti meni nič tebi nič. Svoji usodi ne uide. Poročnikove roke so bile zvezzane pri komolcu z vrvice, a konec vrvice je pri Marjutki za pasom. Komaj hodi Marjutka. Na obrazu, kakor da je iz snega, blesti samo mačji žolti bleski oči, ki so postale velike.

A poročniku se ne pozna nič. Samo nekoličko je poblede.

Enkrat je stopil k njemu Jevsukov, pogledal v njegove ultramarinove kroglice in iztisnil s hriščavim glasom:

— Vrag si ga vedi! Dvojno življenje v tebi, kaj? Sam slaboten, a viečeš za dva. Od kod v tebi takšna sila?

Zganiš je poročnik ustnice v vsakdanji smehljaj. Mirno je odgovoril:

— Ne razumeš. Razloček: kultura. V tebi davi duha teho, in v meni vlada duh s telesom. Morem si ukazati, da ne smem trpeti.

— Poglej, no — je zategnil komisar.

Vzpenjali so se ob straneh hriščki, mehki, sipajoči, valoviti. Na vrh se je vsled vetrov slike plazil pesek in zdele se je, kakor da mu ni konca.

Padali so v pesek, škripali z zobmi. Kričali pridušeno:

— Ne grem dalje. Pustite, da poginem. Ni mam več moči.

Prišel je Jevsukov, jih dvigal zmerjajo, z udarci.

— Pojdite! Od revolucije ne smete deseritati.

Sli so dalje. Na vrh hriščkov je pripeljal prvi. Obrnil se, pokazal svoje divje izpačeno črepijino in zavpil:

— Arah! ... bratje! ...

In padel.

Jevsukov je, zbravši vse svoje moči, zbežal na hrišček.

Slepiteljna sijnina je zbežala po njegovih vnetih očeh. Zamišljal je in zaril prste v pesek.

Ni znal komisar o Kolumbu in da so ravnotočni zarili svoje prste v krov ladje španske mornarji pri kriku:

Zemlja.

ČETRTO POGLAVJE,
v katerem se začne prvi pogovor Marjutke s poročnikom, a komisar odredi morsko ekspedicijo.

Na obrežju so drugi dan naleteli na kirgiško naseljino.

Zapihal je izza hriščkov vonj kisjakovega dima (kisjak — gnoj kamel in ovac, ki se posuši v rabi kot kurivo) in ta vonj je stisnil želodec z ostrimi krči.

Zakrožile so v dalji rujave kupole jurt (jurt — šotor iz kameline klobučevine) in tuleč so se zagnali nasproti kuštravonogi, nizkorastni psički.

Kirgizi so se zbrali pri jurtah, začedeno in žalostno gledali na prihajoče, na omahujoče človeške ostanke.

Starec s stisnjem nosom je najprej pogledal redke dlake svoje brade, nato prsi. Rekel je, pokimavši:

— Salam alejkum. Kam takšen greš, tjuha?

Jevsukov je slabo stisnil ponudeno mu raskoval dlan.

— Rdeči smo. V Kazalinsk gremo. Sprejmi nas, gospodar, nahranji. Zato ti bo sovjet izreklo svojo hvaležnost.

Kirgiz je stresel z bradico, zasmikal z ustnicami:

— Uj-baj! ... Rdeči asker (asker — bojevnik). Boljšak. Iz centra prišel?

— Ne, tjura! Nismo iz centra. Z Gurjeva prihajamo.

— Z Gurjeva? Uj-baj, uj-baj. S Kara-Kuma greš?

V kirgiških odprtih kjer so oči, se je zaiskril strah in spoštovanje k pobeledemu malinastemu človeku, ki je v februarjem mrazu prešel po daljo strašne Kara-Kumi, od Gjureva do Arala.

Starec je zapoksal v dlani, in prihitevšim ženskam zakriokal grlasto. Prijel je komisarja za roko.

— Idi v kibitko (šotor, ki ga rabijo nomadi). Spi malo. Potem damo hrane.

Zvalili so se kakor polmrvi zavoji v dimnato toploto jurt in spali kakor mrtvi do somraka. Kirgizi so pripravili plova, gostili, prijazno gladili rdečevojnike po ostrih plečah, ki so na hrbitu izstopale.

— Ašaj, tjura, ašaj! Tvoja malo prospala. Ašaj — Zdrava boš. Jedli so pohlenjal, naglo, davili se. Trebuhi so se napenjali vsled mastnega plova in mnogim je postal slabo. Bežali so v stepo, s trepetajočimi prsti segali v grlo, izpraznili se in zopet strastno jedli. Utrjeni in razgreti so zaspali zopet.

Samo Marjutka in poročnik nista zaspala. Sedela je Marjutka poleg žerjavice v posodi in ni se več spominjala prebtega trpljenja.

Vzela je iz žepa priljubljeni košček svinčnika, pisala črke na papir ilustrirane prirode "Novega Vremena", ki si ga je izprosila od Kirgijke in na kateri je bila na celih strani natisnjena slika finančnega ministra grofa Kokovceva. Čez Kokovcevo visoko čelo in svetlo brado so begale Marjutkinje vrste.

A okrog Marjutkinega pasu je bila, kakor prej, ovita vrvica, drugi njen konec pa je krepko vezal pesti poročnika, prekrižane na hrbtu.

Samo za trenutek ga je Marjutka razvezala, da se je lahko poročnik najel plova. Ali kakor hitro se je obrnil od kotla, ga je zopet zvezzala.

Rdečevojniki so hihitali.

— Tju, kakor psa na verigi.

— Si se zatelebal Marjutka? Veži, veži dragega. Ako ne, v negotov čas — pride po zraku na preprogi — samoleteči Marija Morena v ukrade dragega.

Marjutka jih je ponižala z molkom.

Poročnik je sedel, naslonivši se s pleči k stebru jurte. Sledil je z ultramarinovimi kroglicami za težkimi potezljaji svinčnika.

Nagnil se je najprej z vsem telesom in tihu vprašal:

— Kaj pišeš?

Marjutka je poškilita izpod razpuščene ruke kodelje.

— Kaj te briga?

— Morebiti hočeš napisati pismo? Narekuji, napišem.

Marjutka se je tiko nasmehnila.

— Glej ga, zvitorepca! To pomeni: razveči roke, da te česnem po gobcu in pobegni? Nisi na tako naletel, sokol. A tvoje pomoči ne potrebujem. Ne pišem pisma, nego pesmi.

Trepalnice poročnikove so se odprle na stebo. Odmaknil se je od stebra.

— Pe-smi? Ti pišeš pesmi?

Marjutka je prenehala mučiti svinčnik in zardela.

— Kaj si zazidal? A? Misliš, da znaš padatke plesat, jaz sem pa kmečka bedakinja? Nisem neumnejša od tebe!

Poročnik je razširil komolce, prsti se mu niso mogli dvigati.

Ne štejam te med bedake. Samo čudim se. Ali je sedaj doba za pesmi?

Marjutka je odložila svinčnik. Potresla z glavo, da so se ji vsuli po plečih rjav lasje.

(Dalje prihodnjič.)

NEWYORČANJE ZAHTEVAJO VARNOST ZA OTROKE

V New Yorku so se konkurenčni boji med sindikati zločincem povečali tako zelo, da so se poslednje tedne lovili po cestah ob belem dnevu ter streljali vseprek. Pri tem so ubili in ranili več otrok, ki so se igrali na ulicah. Ljudstvo je postal ogorenje, republikska komisija preiskuje graft demokratske administracije newyorškega mesta, in na sliki vidite protestni shod proti zločincem, na katerem so govorili kapitalistični političarji, ki pa so sami odgovorni za protektiranje zločincov in s tem soodgovorni za umore. Shod se je vrnil v Madison Square garden v New Yorku. Policija so bili za reditev. Izmed govornikov je na levem general Smedley Butler, notoričen vsele svoje vihrovosti, v sredini znani demokratični političar Bainbridge Colby in na desni newyorški policijski komisar Edward Mulrooney. Govorili so mnogo, zabavljali proti "zločinskim" tujerodcem, pozabili pa so razpoložiti, da so največi zločinci v New Yorku demokratični in republikanski uradniki, ki za podkupnine protektirajo tolovaštva. Newyorški župan se je skozi to posvetje brezbrzno zabaval v Evropi.

S poseta v Chicagu

Detroit, Mich. — Dne 22. avgusta sem prišel v Chicago s skupino Detroitčanov, ki se je odločila za to pot, da posegi piknik čikaške federacije SNP.

Vrnil se je naslednji dan v bližnjem Willow Springsu. Uspel je sijajno. Udeležba od strani mladine je bila nepravljana obilna, manj pa je bilo starejših ljudi, upoštevajoč, da ima v Chicagu SNP.

Pravili so mi, da je bilo razpravljano v enih delih po več blokov, da moraš mimoidočno spraševati, kako se imenuje ta "bulevard", po katerem se vodi.

Sešel sem se ob priliki tega obiska, posebno na pikniku.

Delegatov in glavnih odbornikov na konvenciji 102, kar je precej več nego na prejšnji konvenciji. Od prošlega zborovanja je SDZ gospodarsko in v članstvu zelo napredovalo.

Finančno je jaka, posebno v bolniškem skladu, česar ne morejo trditi o sebi druge jugoslovanske podpornne organizacije.

Peter Benedict.

prav opravljajo enaka dela.

V detroitskih listih smo pred meseci brali, da je Chicago bankrotirano mesto, ki se svojih delavcev ne more sproti plačevati. Ako sodimo po čikaških ulicah in cestah, ki so mnoge razdrapane in nesnažne, moraš imeti vtis, da je Chicago res brok. Uličnih napisov

ne vidiš v enih delih po več blokov, da moraš mimoidočno

sprekrevati, kako se imenuje ta "bulevard", po katerem se vodi.

Sešel sem se ob priliki tega obiska, posebno na pikniku.

Delegatov in glavnih odbornikov na konvenciji 102, kar je precej več nego na prejšnji konvenciji. Od prošlega zborovanja je SDZ gospodarsko in v članstvu zelo napredovalo.

SDZ je po svoji ustavi demokratična podpora ustanova in

njeno članstvo je različnih nazorov bodisi v političnem kot verskem oziru. Pričakuje pa

se med njimi na tej konvenciji razpraviti tudi z ozirom na tendence, ki jih zastopa ena ali druga skupina. Trajala se bo za

kaj pet dni. Bavila se bo z varovalninskim problemi, s

pravili, skladom brezposelnih, s

predlogi o glasilu itd.

Tri društva SDZ, ki zboruju

je v Slov. del. domu, so aranžirala medkonvenčne prirede

v zaboravi in razvedrilo delegacije.

V pondeljek 14. sept. bo

It Must Pass Away
The capitalist system has had its day, and like other systems that have gone before, it must pass away when it has fulfilled its mission and made room for another system in harmony with the forces of progress and compatible with the onward march of civilization.—Eugene V. Debs.

Roster of English Divisions of Branches JSF.

Branch No. 1, Chicago, Ill.—Secretary John Rak, 3639 W. 26th St. Meets every second Thursday of the month at the lower SNPJ Hall.

Branch No. 5, Johnstown, Pa.—Secretary Frances Langerholc, 518 Linden Ave. Meets every fourth Thursday of the month at the Franklin Boro Hall.

Branch No. 27, Cleveland Ohio.—Secretary Rose Sumrada, 1261 E. 59th St. Meets every second Thursday of the month at the SND on St. Clair Ave.

Branch No. 37 Milwaukee Wis.—John Obluck 722 W. Washington St. Meets every second and fourth Friday of the month at the S. S. Turn Hall.

Branch No. 114 Detroit, Mich.—Secretary Agnes Obluck, 8683 Sherman Ave. Meets every second Friday of the month at 116 W. 6 Mile Rd.

All secretaries are asked to report any changes of officers and meeting dates.

Thanks, M'dear!

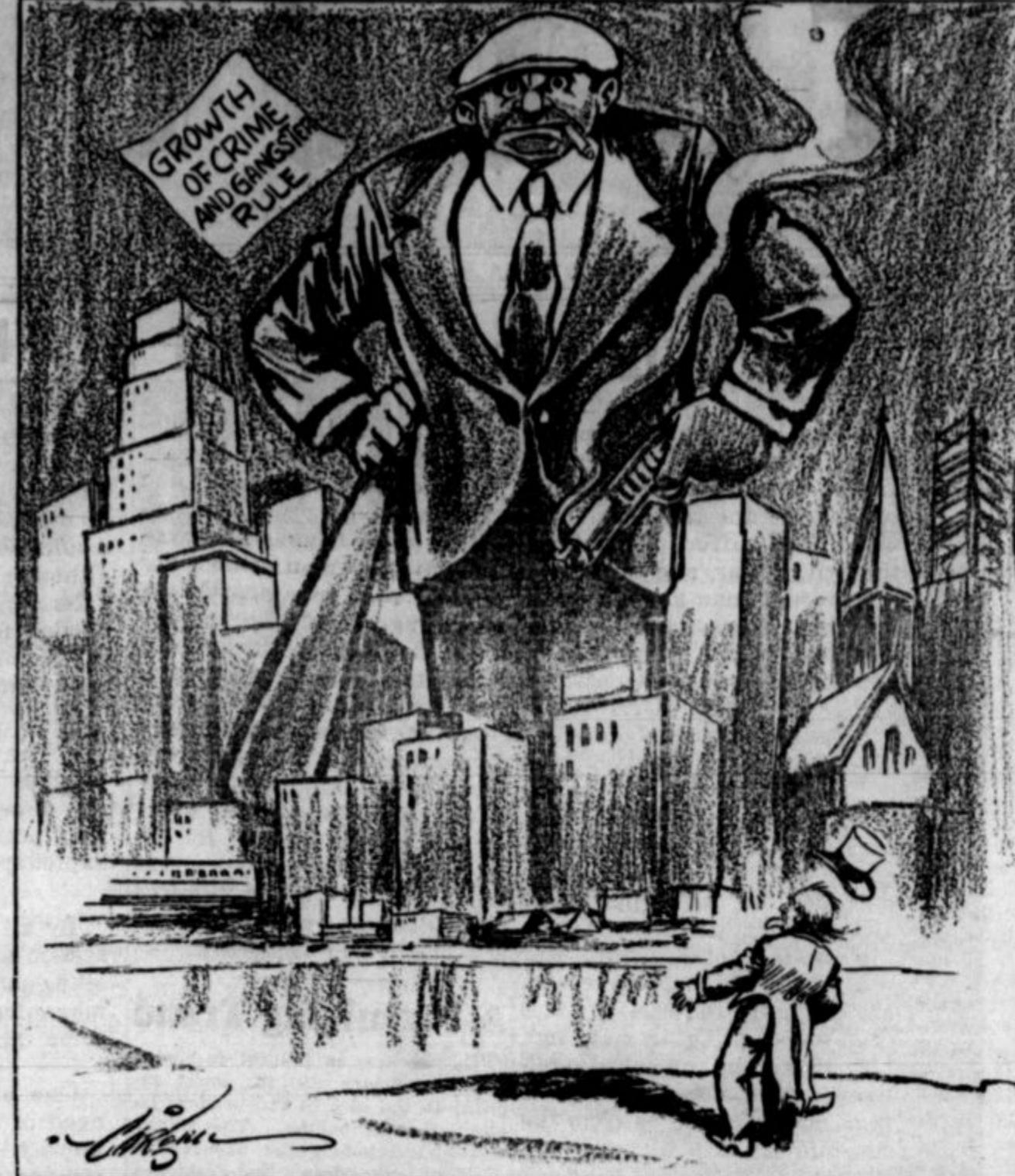
The young wife was heartbroken. "What's the matter?" asked a friend.

"O, my husband is so absent minded! After breakfast he left a tip on the table, and when I handed him his hat he handed me another tip."

"Well, that's nothing to worry about. It's just force of habit."

"That's what worries me. He kissed me when I gave him his coat." —Tid-Bits.

THE GROWING CRIME SITUATION

Silly Dabbling

Our dabbling friend Richard Zavertnik discovered rather late that we live under a capitalist system which exploits workers and is responsible for their enforced idleness and conditions as they exist. He now blames the republicans a good deal but at the same time forgets to explain how his prominence got into the campaign ads for republican candidates including Hoover, Thompson and Crowe. He was often reminded about this, but seems to ignore this chapter of his political past entirely.

Wasn't he the man who wrote an article that the Republican party liberated the slaves and is solely responsible for prosperity? Of course, that was not yesterday but a few years ago.

This prophet who is in the habit of forgetting his doings of yesterday or a day before, some weeks ago joined the reorganized Chicago branch of the Illinois Farmer-Labor Party. We have reasons to suspect that he did this with the intention to continue dabbling against the Jugoslav socialists under the Farmer-Labor party trade mark. This he could not do in times like the present with the republican mask.

In the past, all sincere progressives among the Slovenes and other Jugoslav workers had every opportunity to work for better conditions of the toilers in the Jugoslav Socialist Federation which is an organization of over 25 years standing and pioneering work. It is affiliated with the Socialist party of America.

The gentleman in question has sent articles to the different Slovene newspapers advertising something which nationally does not exist. How can Jugoslav workers in the United States "march with progress under the banner of the Farmer-Labor party" if such a party exists and is politically active only in Minnesota? In Chicago it was just recently organized. Some cities have only a local Labor party. But there is no Farmer-Labor party as yet of national dimension and therefore Jugoslav and other workers can not "march with progress" under the banner of a non-existing party.

His articles, signed "American Jugoslav Federation of the Farmer-Labor party", is another bit of tomfoolery. The few members that it has are his personal friends who joined more under his pressure rather than his influence.

Imenik zastopnikov "Proletarca"

CANADA.

East Windsor: George Matesich.

CALIFORNIA.

Los Angeles: Frank Novak.

San Francisco: Joseph Koenig.

COLORADO.

Created Butte: Ant. Slobodnik.

Pueblo: Fr. Boltezar.

Somerset: Anton Majnik.

Walsenburg in okolina: Frank L. Tomšič.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Zaitz, Fr. Udvovich,

Anton Vičič, Charles Pogorelec,

Anton Andraš.

Farmington: John Majdič.

Gillespie: John Krausz.

Joliet: John Gerl.

La Salle: Frank Martinjak in Leo Zevnik.

Mascoutah: John Biskar.

Oglesby: Frank Novak.

Panama: Andrew Ilersich.

Peoria: Joseph Mrežar.

Springfield: Jos. Ovca, John Goršek.

Virdeč: Fr. Ilersich.

Waukegan in North Chicago: Frances Zakovšček, Martin Judnich.

INDIANA.

Indianapolis: Jos. Golob, Frank Skufca.

KANSAS.

Arma: Martin Gorenc, Anton Suštar.

Gross: John Kunstelj, John Sular.

Mulberry: Joseph Pillich.

West Mineral: John Marolt.

MICHIGAN.

Detroit: R. Potocnik, Jos. Klarich,

Peter Kisevec Peter Benedict, Joe

Anžiček, Frank Česec, John Zornik.

MISSOURI.

St. Louis: Anton Nabergoj.

MINNESOTA.

Buhl: Max Martz.

Chisholm: Frank Klun.

Duluth: John Kobi.

Ely: John Teran.

Crosby: Fr. Novak.

MONTANA.

Klein: A. Miklič.

Red Lodge: K. Erznožnik.

NEW MEXICO.

Raton: J. Kopriva.

NEW YORK.

Gowanda: James Dekleva.

Little Falls: Frank Gregorin, Fr.

Petaus.

Seward: Frank Žagar.

OHIO.

Akron: John Slanovec, Leo Bregar.

Bridgeport: Jos. Sny.

Barberton: John Jankovich.

Canton: Peter Chufer.

Cleveland: John Krebelj, Anton Jankovich.

Collinwood: Frank Barbič in Louis Zgonik.

Conneaut: Joseph Sedmak.

Girard: John Kosin, John Taneck,

Anton Dobrovolec.

Glencoe: Albin Kravanja.

Kenmore: Joseph Jereb.

Lisbon: J. Bergant.

Maynard: Andy Zlatoper.

Piney Fork: Nace Žlemburgar.

Powhatan Point: Anto Vehar.

Newburgh: Peter Segulin, Jos. Lever.

Niles: John Plahtar.

Warren: Eugene Mikul, Fr. Modic.

PENNSYLVANIA.

Acosta: Geo. Kristell.

Aliquippa: Geo. Smrekar.

Ambridge: Martin Habich.

Reports and Comments

THRU PENNSYLVANIA'S COAL FIELDS

In my recent visit to the Pennsylvania coal fields I saw such conditions existing that I could hardly believe myself. The first small town in which I stopped had a small factory employing men only two and three days a week. In this town, I found SNPJ members complaining about the official organ of SNPJ "Prosleta". Too much Socialism was being published in that paper for them, and still they complained of the capitalistic system because they were working only two days a week. It was impossible to make them understand that more articles of Socialism were needed and if the majority of the people would vote the Socialist ticket, they would have more work and less starvation.

I attended a Picnic of an English Speaking lodge which was located about twenty miles from Pittsburgh. The conditions in that vicinity are terrible. Some of the men are working, others starving, still others endangering their lives by going to work, while some of the men were picketing and also starving. It seems that these people should learn the need of Socialism and learn it soon.

I traveled on to another coal camp, thirty-five miles from Pittsburgh where there was a strike. There recently, while driving to work, someone opened fire on the strikebreakers and riddled the car full of holes. No one was injured. After that a policeman escorted them to the mine and back.

I also visited Cannonsburg and several small towns in that vicinity, where the National Miners Union and United Mine Workers Union have been organizing and holding meetings. I was told by some of the strikers about the riot which occurred recently when the two unions clashed and they tell me that about two-hundred men were injured. It is a shame that workers have to battle among themselves. I also noticed one evening while driving through a few small towns that many strikers read the Daily Worker which was heavily circulated in the strike region. It is going to be a long time before anything will be accomplished if these two unions do not unite. The coal operators and the government will not recognize the National Miners Union, because they say it is headed by the Communist Party. A grave situation exists in this area. The miners working only make starvation wages, and those who are out on strike receive very little relief.

My visit took me to Latrobe. I was a guest at Comrade Fradel's home. I met Comrade Jane Fradel who is an eminent Socialist as is her father and mother. All are working hard for our movement. Comrade Jane Fradel is a lively worker and one of the most active in the JSF for her sex and age. She is also a good speaker. On Sunday, August 9, in company with the Fradel's, we traveled over the hills and into the valley of Johnstown where we visited a number of hard working Comrades. We met Comrades A. Turk, Frances Langerholc, her parents and many others whose names I cannot recall. Our Comrades are doing well in Johnstown. They have secured a full Socialist ticket in Cambria County. Comrade F. Langerholc and Turk are frequent writers in Proletare. Keep it up! Tell us more about the local news and Socialist activities in Johnstown.

P. Annex.

No wonder the man on trial looks mad. He is guaranteed a trial by a jury of his peers, and "peers" means equals.

On August 23, a number of the Detroit comrades motored to Chicago

to attend the Picnic of the Chicago Federation of SNPJ Lodges. Here we met many comrades and had a nice time. Mayor William J. Swoboda of Racine, Wis., then spoke of the overfilled crowded warehouses full of the needs of everyday life and emphasized that it is a rotten system that permits the warehouses and granaries to remain filled while millions need them but haven't the money with which to buy them. He urged the Waukegan workers to organize and check the system with a workers' Socialist government.

Frank Zaitz of Chicago spoke in Racine explaining that while the democratic and republican officials and labor leaders are raising the issue of prohibition and beer the people starve. The present day issues are not beer and wine but food to fill the empty stomachs. He went on to relate incident upon incident and to draw cheers and applause for his humorous delivery and wound up by asking the workers to use their brains to better their own conditions.

Sheriff Al Benson did the remainder of the bombarding. He started feebly because he had little sleep the night before but he soon warmed up and when he "got" going he was good. He too drew much applause. Among his many remarks he said that Mayor Cermak knew well why he sounded the warning to the rich to give and save themselves in this critical situation. In their jail there are no outbreaks like elsewhere because men are treated the way they should be. They rather want to go into their jail. He explained many incidents with Gene Debs and his 27 years plugging for the Socialist cause and related the story of the election of William J. Swoboda, Mayor of Racine.

Naprej and Sava each "sandwiched" in two good songs between the addresses. After which dancing, general discussions and group songs increased the spirit of the workers to do good.

The writer presided. We are well pleased with the result and hope that a lot of good will result from this Labor Manifestation and that it shall be continued each succeeding year.

Donald J. Lotrich.

To broaden your knowledge of the Socialist and Labor movement, read

The New Leader

OFFICIAL ORGAN, S. P.

7 East 15th Street,
NEW YORK CITY, N. Y.

One year \$2, half year \$1,
three months 75c.

If you want to read unbiased, truthful news and editorials that have the welfare of the public as the first consideration,

SUBSCRIBE TO

THE MILWAUKEE LEADER

The only English Socialist Daily in America
540 W. Juneau Ave. Milwaukee, Wis.

SUBSCRIPTION RATES:
One year \$6.00—Six months \$3.00—Three Months 1.50

TO LEARN ABOUT PRESENT SOCIAL PROBLEMS READ

UNEMPLOYMENT AND ITS REMEDIES

By HARRY W. LAIDLER

104 pages price 15c

Socialism

WHAT IT IS AND HOW TO GET IT
By OSCAR AMERINGER

32 pages price 10c

The A B C of Socialism

By FRED HENDERSON

16 pages price 10c

One Billion Wild Horses

By STUART CHASE

24 pages price 10c

Literature agents!

Send for the quantity prices.

A Jugoslav Weekly
Devoted to the Interest
of the Workers.

Official Organ of
Jugoslav Federation, S. P.

Prolletaire

NO. 1252.

Published Weekly at 3636 W. 26th St.

CHICAGO, ILL., SEPTEMBER 10, 1931

Telephone Rockwell 7244

VOL. XXVI

Gandhi in London

England and India have smoothed out the differences which were preventing Mahatma Gandhi from going to London to attend the round table conference. Undoubtedly the British lion has apologized for some of its misdemeanors. The understanding is not made public.

With his presence assured, the conference will be far more likely to be successful.

This Indian question has been a sore spot on the face of the globe for years. It seems quite clear that India must sooner or later become either a separate nation or one of the independent dominions of the British empire, like Canada, Ireland and Australia. The latter arrangement might be better than complete independence. Nationalism can be overcome, as the world knows to its sorrow. For India to become a genuinely self-governing part of the empire might be a step toward the federation of the world, which must come. To make it a separate nation would be likewise, provided it did not become jingoistic.

—Milwaukee Leader.

THE COMING WINTER

President Hoover, who has been consulting John Barton Payne of the Red Cross and Secretary Doak about the relief of unemployment next winter, appears to be somewhat troubled by the unanimous reports from all those in a position to know, that the plight of the millions out of work will be desperate, while local sources of relief are drying up. The community chests, the American Federation of Labor, and the mayors of many cities have testified to this effect. So far, the only result of these conferences appears to be renewed declaration from administration sources that the responsibility for relief is local, plus a statement that the president is "co-ordinating" federal unemployment activities. Co-ordination is a good word, but it is no substitute for money, meat and bread.

Why is the responsibility for relief local only? Industries are not local; the disorganization of the system which produces unemployment is not local; profits are not local; and local communities do not tap profits and large incomes with the income tax. There is only one credible reason for the administration's attitude—it's desire not to increase this tax. To further his political prospects, the president is blinding himself to the coming emergency just as he has blinded himself to other aspects of the depression. We expect that he will continue to do so until it is too late. The only chance of adequate relief for the unemployed is a strong opposition in congress.—The New Republic.

Insurance Business

New York employers may take out workmen's compensation insurance with the state or with private companies.

Last week, the state announced that it would increase to 25 per cent the discount which it allows its customers.

At the same time, the private insurance companies raised their rates on such liabilities 15 per cent.

The net result will be that the state's rates will be 25 per cent below those of stock and mutual companies after Sept. 1.

The state of New York is the largest carrier of compensation insurance in that commonwealth. It should be the only such carrier. Organized labor has always held that the state should have a monopoly of compensation insurance. Wherever the private insurance concerns are permitted to participate in this business rates go up and workers are unmercifully gouged in the settlement of claims.—Labor.

Founded on Waste!

One Socialist criticism of the capitalist system has received justification from the Hoover administration. The suggestion that every third row of cotton should be plowed under, as a means of restoring prosperity to southern farmers, proves that the capitalist system can be kept going only by a policy of wholesale waste. If we are to continue the policy of permitting a few people to grab the products of machine production, the only way in which the rest of us can be kept busy is by teaching those few to be more riotously wasteful than ever before. Non-Socialists, in particular, ought to be made to understand that fact; the quicker they do understand it the sooner they are likely to become disgusted with the insanity of it all and seek a more sensible system of planned production for human welfare instead of this battle royal of private industry for private profit.

—Reading Labor Advocate.

SEARCHLIGHT

By DONALD J. LOTRICH

So much has been written about Milwaukee in the past months that some of our readers may not like our frequent references to the governing factors of that great city. Another commission has gone to Milwaukee to study their system. This time it was the commission on safety that went from Chicago to learn why Milwaukee has so few automobile accidents compared with the large number in Chicago. Upon return the commission gave out the report that the people of Milwaukee have more respect for their laws and a better system of traffic signal lights. But why send these commissions to Milwaukee? The changes they should recommend upon their return are never included in their reports. It is as plain as day that Milwaukee would not be what it is if it were not for the officials in power. We must repeat once more that Milwaukee is governed by a Socialist Mayor and a great number of other Socialist officials, who take pride in being honest and efficient and who have the respect for themselves and their citizens. It is about time that the voters in other cities and municipalities look into the real and true reasons of why Milwaukee is the best governed city in the United States and why they come to Milwaukee to study Milwaukee's system of finance, traffic, safety, and every other system used in running public affairs.

Our readers and Comrades should use Milwaukee as an example in their conversations on political questions. Use the question: "Why do all these commissions study and praise Milwaukee's systems? Why don't they praise New York's systems?" You have all the facts and evidence in your favor. Make good use of them.

Welcome Guest

A preacher's family was entertaining a missionary. In honor of the guest the wife served a more bountiful breakfast than their slender income usually permitted. Six-year-old Ruth was asked to "return thanks," which she did in the following words:

"Lord, we thank Thee for this beautiful breakfast. We're so glad the missionary came. Please have him stay a month."

Spreading the Oil

Customer: "To what do you owe your extraordinary success as a house-to-house salesman?"

Salesman: "To the first five words I utter when a woman opens the door 'Miss, is your mother in'?"

It is probably wrong to

WILL THEY ACT IN TIME AND IN EARNEST?

Shoemaker in The Chicago Daily News.

"President Hoover is making a desperate effort to get a Wall Street Committee to raise from the rich in charity enough to keep the workers from demanding more from them in taxes as justice, not charity. And the dreadful winter comes on apace while our rulers fiddle." —Norman Thomas.

MORE ENGLISH
ARTICLES ON PAGE 7

OUR AIM:
EDUCATION,
ORGANIZATION,
CO-OPERATIVE,
COMMONWEALTH

FRAGMENTS

There is one kind of unemployment that would be of immense help to the workers of the United States. If we discharged all capitalist politicians in this country and let them do other dirty work that may be needed they would be following their usual occupation, although in a different field, and the working class would be holding powers which are needed for their own interests. Discharge the agents of capitalism with a Socialist ballot.—The New Leader.

The trouble with the workers under capitalism is that they follow the slogan of war time, "give till it hurts." They give all they produce above wages to their capitalist exploiters and now it hurts.

By all means let's nationalize the banking system and employ the bankers as clerks, but let us not forget their powerful pals, the great magnates of industry who are in need of the same treatment.

One pastor last Sunday emphasized the need of a joyous religion for all who are gloomy. Referred to the women and children in the mining sections who have been compelled to eat grass.

Another big merger of trusts is in process of organization and it will not be founded on craft or trade lines as big capitalists believe in industrial organization for their class.

Wanted to learn: The exact location of the corner around which prosperity is waiting.

—The American Guardian.

In this country the working class have generally supported every class but their own in politics and they might try the experiment of supporting their own just to see if it will bring any disaster to them. A Socialist ballot is recommended as an experiment.

—The New Leader.

The Socialist movement grows out of capitalist society, the one being the offspring of the other, but the child is destined to destroy the parent because of its criminal incapacity and the misery it has brought to the world.

You Tell It

Can't the Germans pay their debts because they lost the war? Or can't we pay ours because we won it? If a moratorium is a good thing for the creditor nations, why shouldn't it be a good thing for creditors nations?

What are the chances of collecting on—

- a.—exploded explosives,
- b.—burned fingers,
- c.—spilled milk,
- d.—last night's drunk,
- e.—war loans?

If everybody saved their money, who would do the buying?

What's the difference between A. Mellon and A. Lemmon, and Y? Gosh, that's deep one.

If six poker players poker until the house has all money, is the ensuing business depression due to

- a.—frozen assets,
- b.—too many chips,
- c.—over-production of cards,
- d.—buyer's strike,
- e.—loss of confidence,
- f.—Russian dumping?

x, y, and z.—How many moratoriums does it take to buy a stack of poker chips?

What's the difference between—

- a.—exploded explosives,
- b.—insects and bugs,
- c.—cows and bovines,
- d.—boils and carbuncles,
- e.—skunks and polecats,
- f.—the Republican and Democratic parties?

Why do those who work the most have the least, and those who work the least have the most?

—The American Guardian.

Coal Problem in England

The conference of the British Miners' federation has pronounced unanimously in favor of the nationalization of coal and minerals.

This resolution is more than a merely pious wish. Its application would only be the last step in a process which, in the view of most unprejudiced experts, must be adopted if the whole of the British coal mining industry is to effectively reorganized. Only if this last step is sooner or later taken, will it be possible to put into practical effect, with a prospect of a definite increase in the efficiency of the industry, that concentration of the coal industry which was initiated last year when the coal act was passed.—International Federation of Trade Unions.

Unreasonable Ukase

Capitalism tells the workers: You slave and produce and we will gamble with it for our own amusement and enrichment and for your degradation. Not only that, we will use the great loot to get into foreign money and investment entanglements and use your bodies to settle it in a fool war. All we will have to do is appeal to your "patriotism" and you will whoop it up for the flag.—The Socialist Campaigner.